

leváci a leváctví – část č. 10

metoda dolního psaní leváků

aneb

jak to praváci pro leváky vymysleli?

ivo vodička 2012

- ▶ **Jak píší praváci? Podstata rukopisného psaní**
- ▶ **Jak a kdy vznikla metodika psaní pro leváky?**
  - ▶ **Metoda dolního psaní leváků**
    - ▶ **Chybička se vloudila...**
    - ▶ **Proč nepsat dolní metodou?**

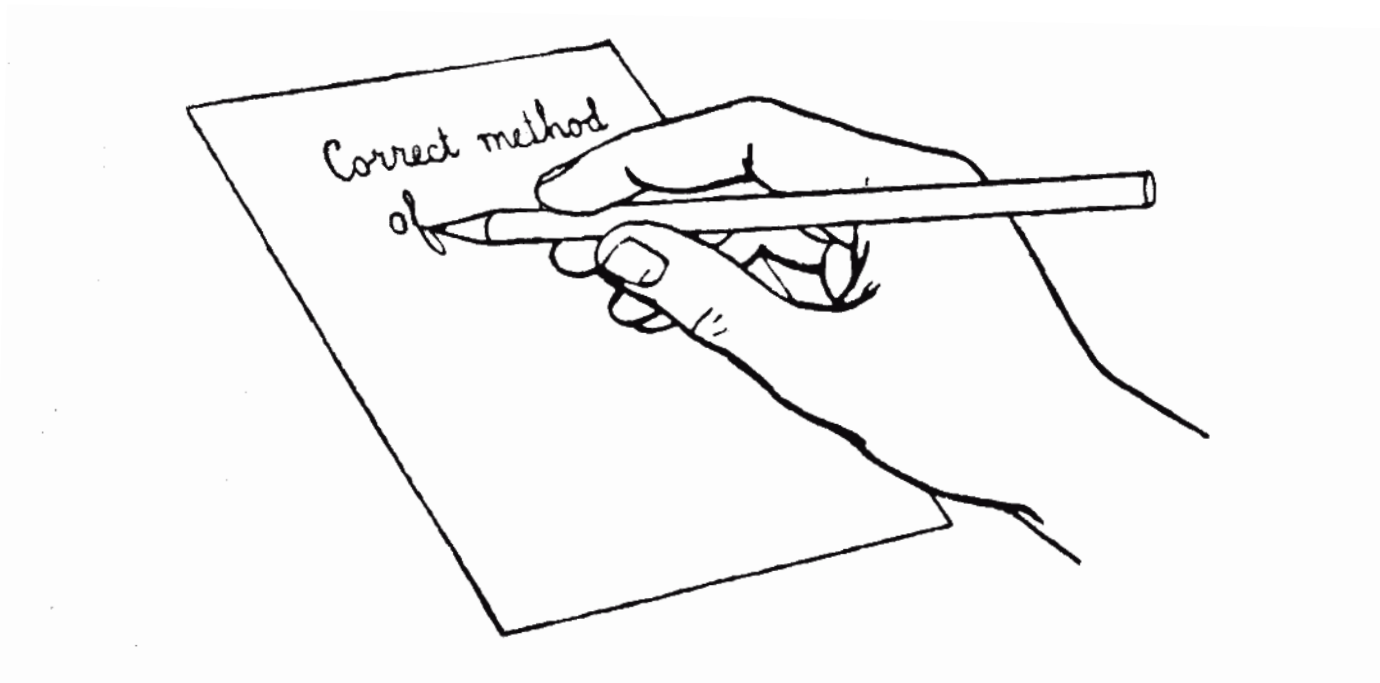
Pravák při psaní

Podstata pravorukého psaní

- ▶ základem pro vznik podoby naší školní předlohy spojitého písma jsou základní přirozené pohyby pravákovy paže a ruky
- ▶ základem jsou rovněž psací materiály, které byly dostupné v době zavádění povinné školní docházky v 19. století, jejímž cílem bylo naučit psát plošně celou populaci
- ▶ předlohou bylo klasicistní krasopisné písmo
- ▶ při psaní rukou se využívá přirozeného pohybu vedoucí rukou od středu těla ven a zpět a krouživé pohyby ze zápěstí
- ▶ ▶ ▶ písmo je vytvořeno tak, **aby pravák psací prostředek táhl!** Tak je totiž psací prostředek smýkán
a píše nejsnáze!

Poloha papíru a úchop psacího prostředku pravákem v poloze, jak se ustálila při psaní spojitým písmem a perem nebo tužkou

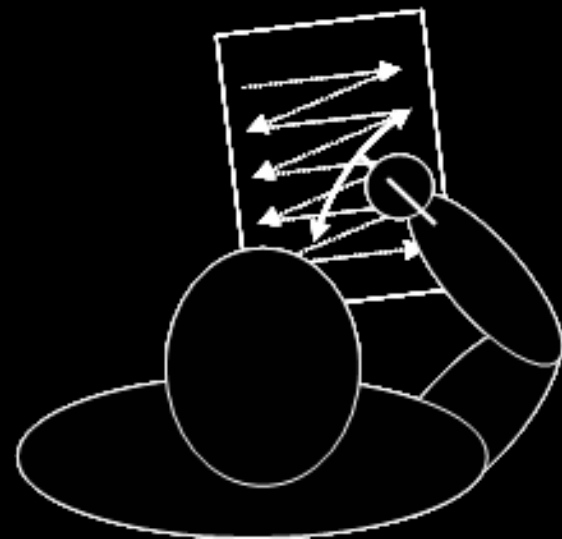
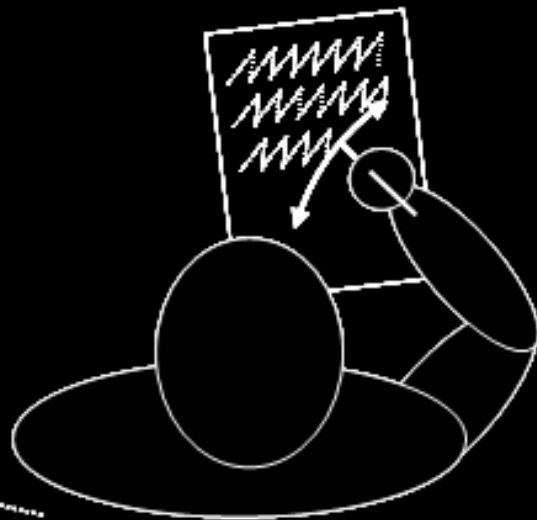
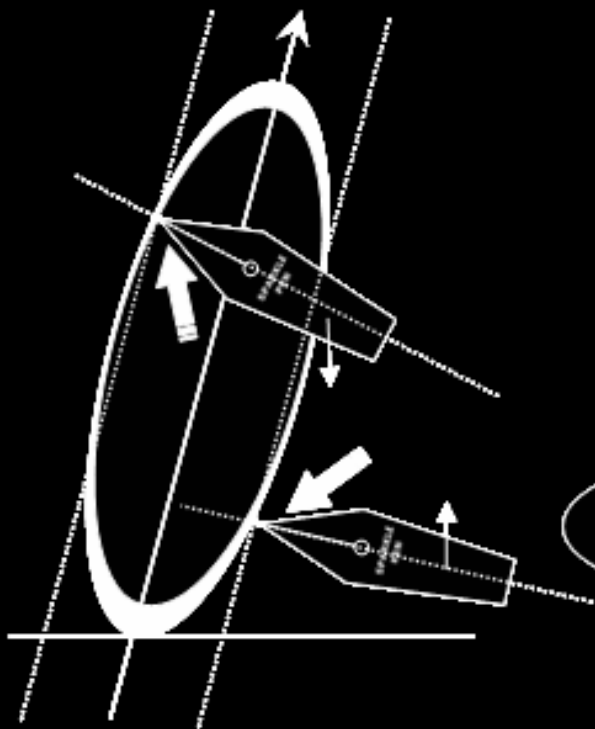
Správná poloha papíru a správné držení náčiní při psaní pravou rukou (Podle M. M. Clarka)

Vyobrazení pravákového psaní podle M. M. Clarkové, jak uvádí M. Sovák (Výchova leváků v rodině, 1971) - od něj je stranovým převrácením odvozena metoda dolního psaní pro leváky.

Rozbor poměru tahu a tlaku při psaní

- ▶ pro rozbor jsem vybral malé psací písmeno k, protože při nácviku je z malé abecedy nejtěžší, jak se shodují učitelé 1. tříd
- ▶ při pootočení papíru/sešitu mírně vlevo vychází pohyb ruky při psaní ze zápěstí ve směru nejpřirozenějších pohybů, které umožňuje zápěstí - od tohoto pohybu je odvozen sklon písma
- ▶ písmo ubíhá zleva doprava tak, aby pravák mohl paži přitahovat ve „směru od středu těla ven“ - tento pohyb je přirozený a lépe koordinovaný než pohyb od středu těla od sebe křížem
- ▶ pilovitým posunem zleva doprava a seshora dolů vzniká text
- ▶ ▶ ▶ pro pochopení podstaty motoriky ruky je znalost těchto pohybů **nezbytně nutná!**

sklon písma 75°

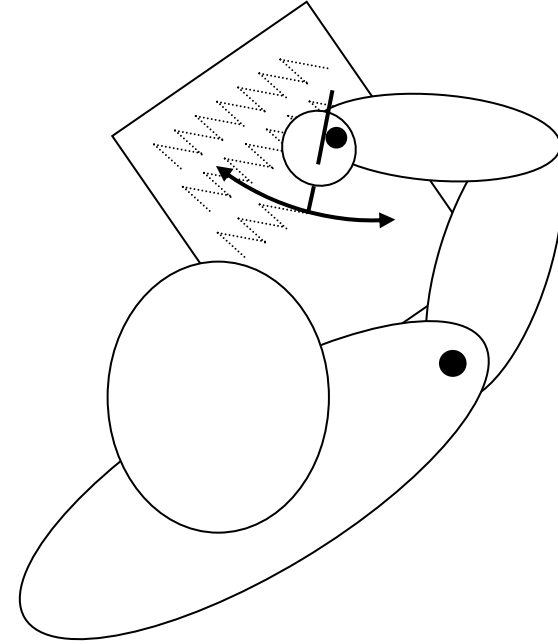
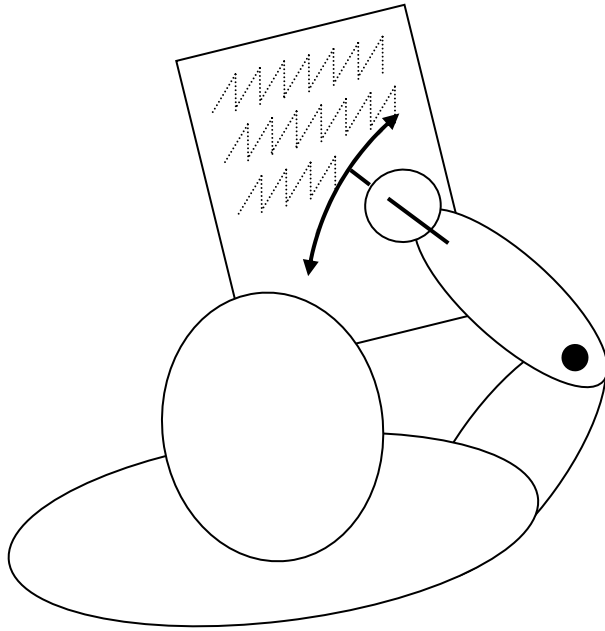

Pravákovy pohyby při psaní: pohyb ze zápěstí a přitahování paže od osy těla směrem ven.

Oba tyto pohyby jsou intuitivní a fyziologicky přirozené.

Jak píší praváci?

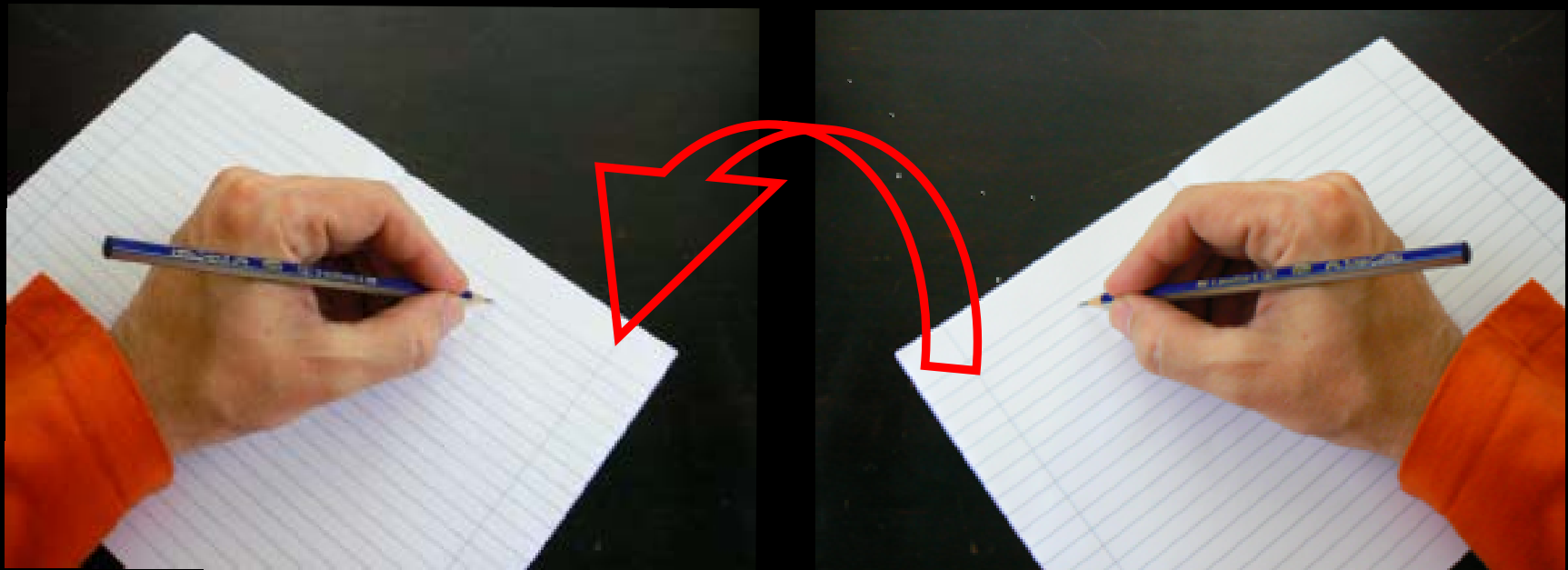
- ▶ ve směru nejvýhodnějšího pohybu, tedy kyvného pohybu od středu těla ven, vnějším i vnitřním obloukem (obr. vlevo)
- ▶ přesto 30 % praváků ve skutečnosti píše opačným sklonem (kolmo 8%, mírně vlevo 14%, vlevo 8,5 %) (obr. vpravo)

Knihá, která pro leváky všechno začala

- ▶ **Teaching left-handed children** skotské pedagožky Margaret Macdonald Clark, nejstarší zmínka o jejím vydání je z roku 1957
- ▶ toto pojetí převládlo a ve školní praxi je při nácviku psaní používáno dodnes ve všech zemích, kde jsou leváci akceptováni a kde píší levou rukou
- ▶ **z této knihy** nějakou zprostředkovanou cestou vychází i náš prof. Miloš Sovák, zakladatel problematiky leváků, a všichni jeho žáci a následovníci
  - ▶ ▶ ▶ není bez zajímavosti, že v Sovák tuto knihu jako zdroj neuvádí, ale používá z ní několik vyobrazení - v popiskách **píše o autorce v mužském rodě!**

Když praváci začali leváky brát takové, jací jsou,
zamysleli se nad tím, jak učit leváky psát.

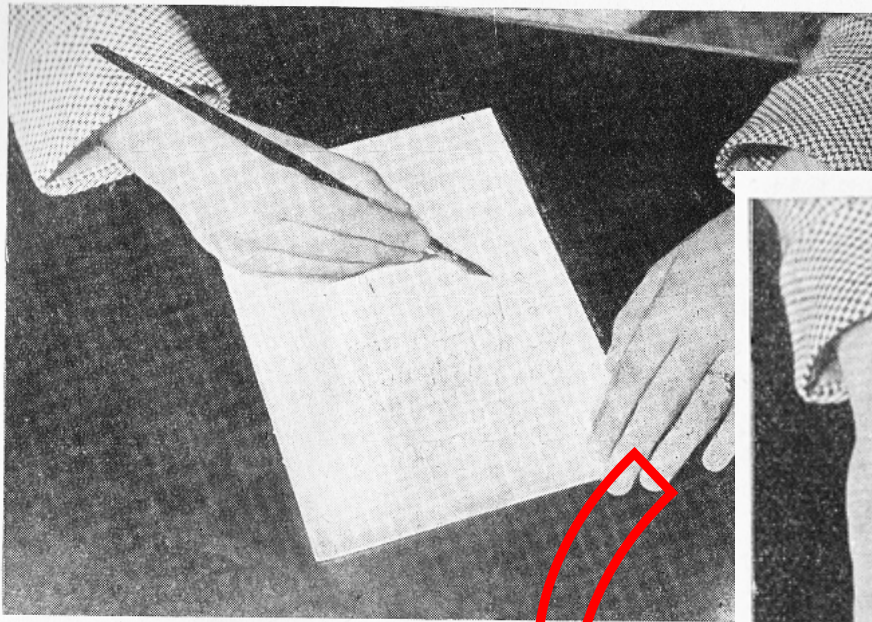
V té době to žádný levák neuměl, protože ani psát levou nesměl,
praváci usoudili (M. M. Clarková), že levá ruka se má při psaní
pohybovat stejně jako pravá - pohyb levé ruky pouze stranově
převrátili.

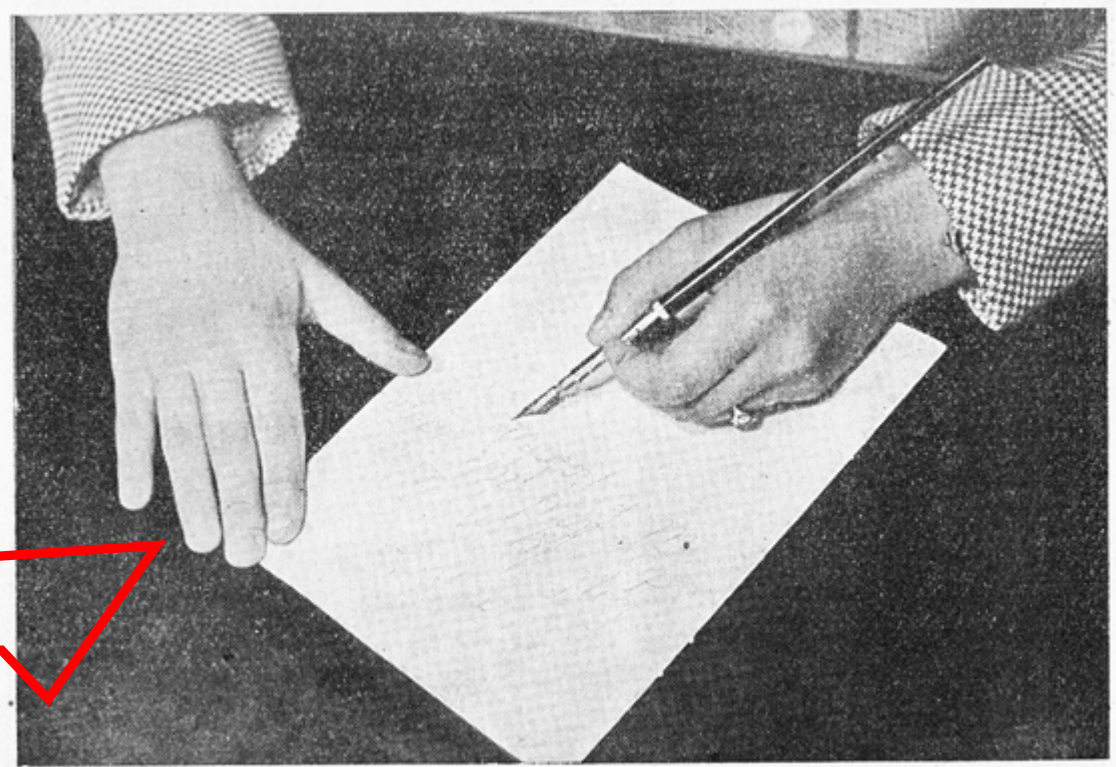

Správná poloha papíru a správné držení náčiní při psaní levou rukou (Podle M. M. Clarka)

Tento způsob psaní je ve většině dosavadních příruček uváděn jako ten správný, ale má to háček. Nikdo z metodiků způsob neobhazuje, ani nevysvětluje - vychází se z toho, že to prostě je tak!

12a. Pravák píšící pravou rukou

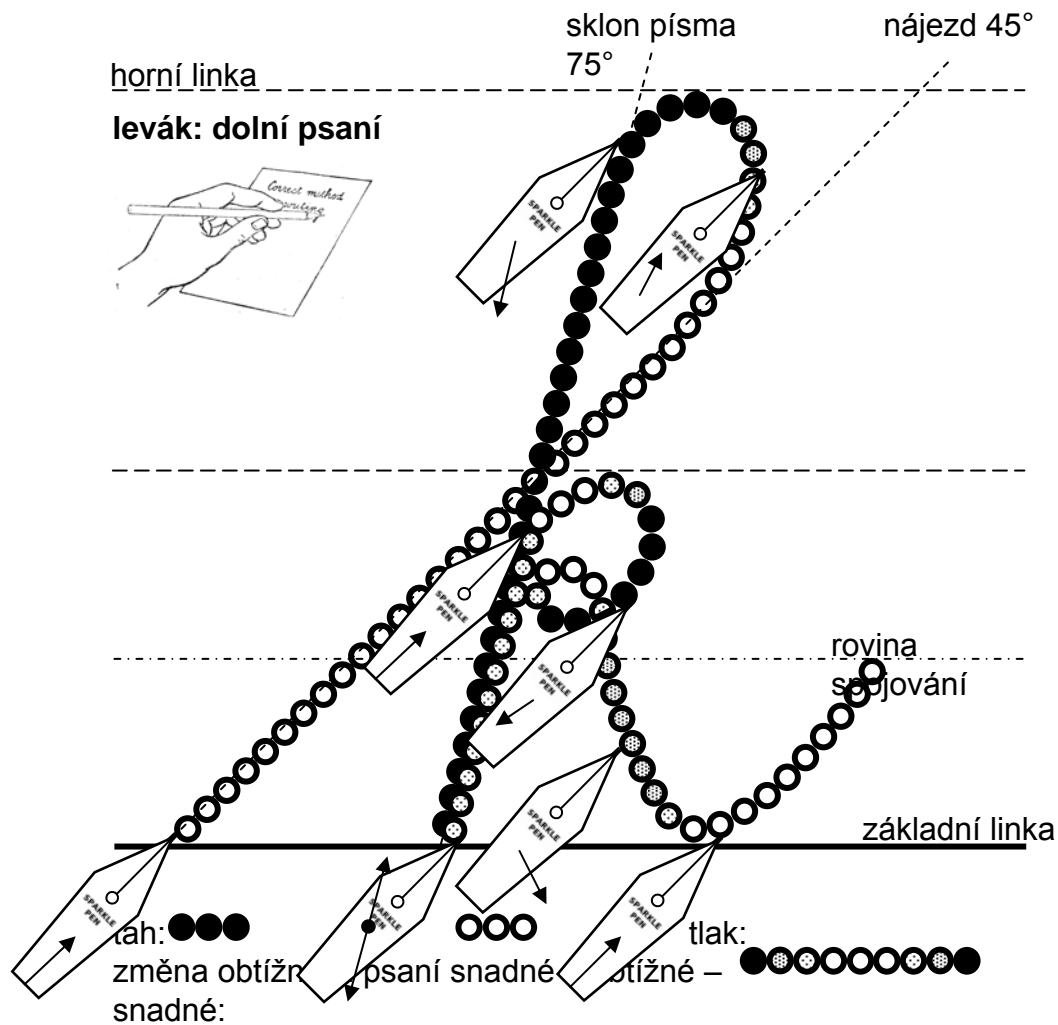

12b. Levák píšící levou rukou

Pravák a jeho zrcadlově převrácená podoba - dolní levák
(M. Sovák, *Výchovné problémy leváctví*, str. 69 a 70)

Podstata metody dolního psaní pro leváky

- ▶ když metodikové psaní usoudili, že leváci mají právo psát levou rukou, skutečně vymysleli metodu psaní pro leváky
- ▶ pravákovy pohyby při psaní i rozmístění pracoviště pouze zrcadlově převrátili, protože byli a jsou přesvědčeni, že levá a pravá ruka při psaní vykonávají stejné činnosti
- ▶ hned od zavedení této metodiky se jí leváci vzpírají, protože jim v mnoha ohledech nevyhovuje
- ▶ přesto k tomu metodika dolního psaní nepřihlíží
- ▶ ▶ ▶ navíc byla vybudována přesvědčovací a donucovací argumentace s tím, že jiná cesta neexistuje

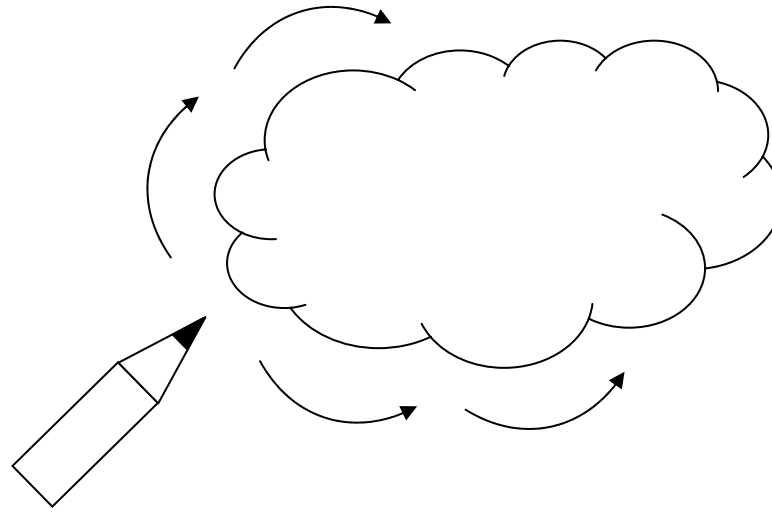

Poměr délky tahu a tlaku při psaní písmene k s celým náběhem: pravák - dolní levák		
Stupeň obtížnosti	Počet bodů pravák	Počet bodů dolní levák
Snadné	95	38
Mírně obtížné	4	10
Více obtížné	4	18
Obtížné	10	47
Celkem	113	113

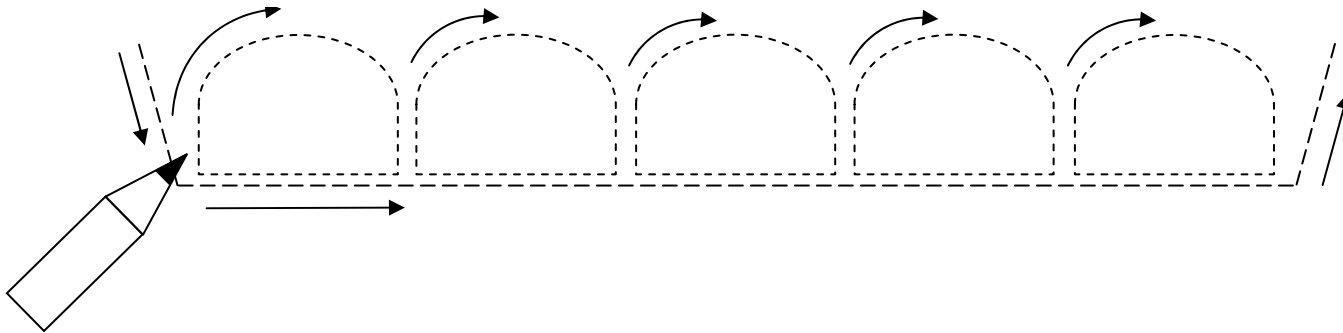
Poměr tahu a tlaku při psaní je nevýhodný.

Takto se pohybuje pero při psaní dolní metodou - levák strká psací prostředek před sebou přes osu těla.

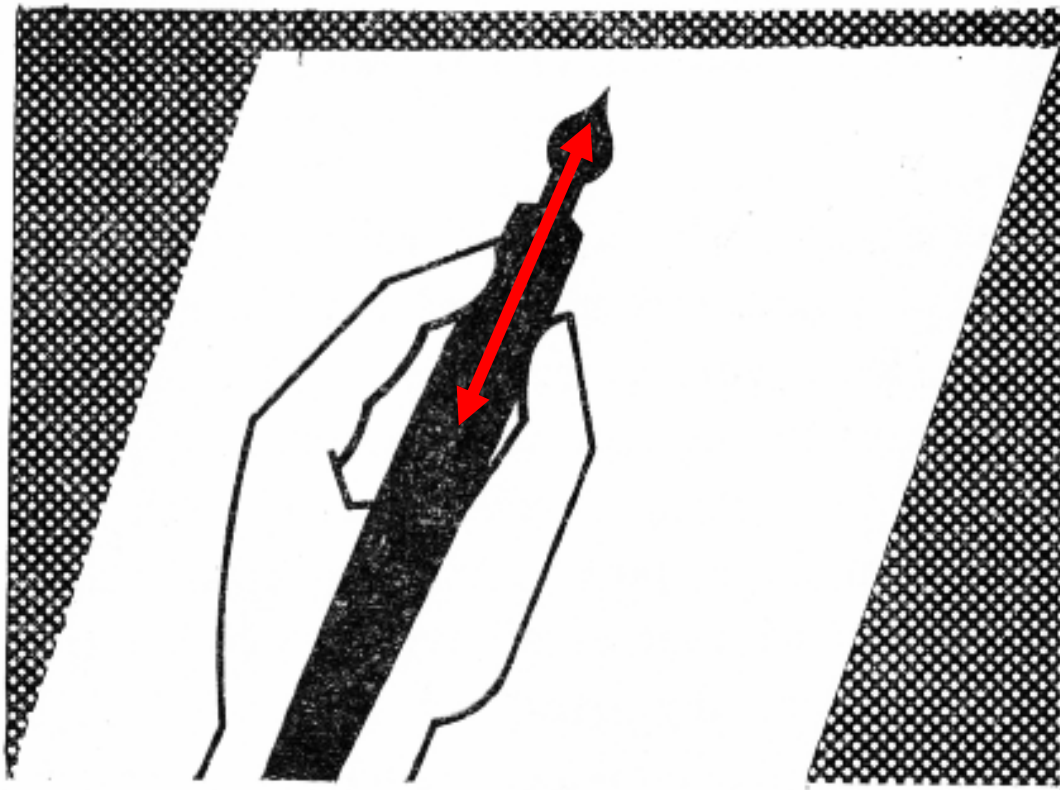
Obtáhni pastelkou mrak podle vyznačeného směru:

Víš, jak nakreslit buchty na pekáči?

Princip skrytého nácviku dolního psaní v předškolní výchově, často doporučovaného při psaní vestoje u tabule, což je pro leváky obzvláště traumatizující. Levákům se na tabuli píše špatně a jejich písmo je často nevyrovnané!

Správné držení pera

Z tohoto instruktážního nákresu je vidět, že levák při psaní musí pohybovat celým předloktím vpřed a vzad a že zápěstí je strnulé (Sovák, *Výchova leváků v rodině*, 1971).

Pohyb paže vpřed a vzad přes osu těla je velmi obtížné a nepříjemné - leváci se od něj tak odklánějí samovolně.

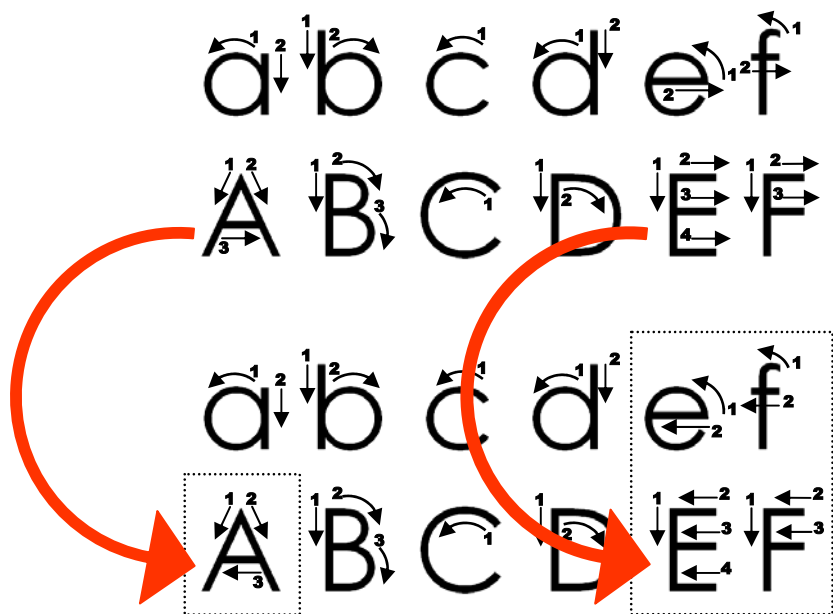

Dolní levák pohybuje při psaní celou paží ve směru dopředu a dozadu, zápěstí musí mít strnulé a navíc si nevidí do právě psaného písma. Najít leváka, který i v dospělosti píše skutečným dolním psaním, je velice obtížné.

Písma a pomůcky na psaní pro leváky

- ▶ někteří metodikové psaní a samotní učitelé si všimli, že leváci dolním způsobem neradi píší a snažili se levákům v něčem vyjít vstříc
- ▶ čtéměř všichni jsou si vědomi, že leváci musí takto psací prostředek před sebou tlačit, strkat a že levákům by se snadněji psalo zprava doleva
- ▶ proto navrhuji různá řešení - písma pro leváky, speciální písanky a pera pro leváky
- ▶ ▶ ▶ přesto leváci tyto věci používají jen velmi zřídka, protože v zásadě jejich problém neřeší

V některých anglosaských zemích se píše nespojitým, nelineárním písmem, které napodobuje písmo tištěné. Pro leváky jsou připraveny abecedy s některými výhodnějšími tahy zprava doleva.

Ukázka podstaty vytvoření písma pro dolní leváky - vodorovné tahy zleva doprava jsou nahrazeny psaním v opačném směru.

Je ovšem potřeba říci, že takových tahů je jen velmi málo a vůbec neřeší problém tahu a tlaku při psaní!

Ve spojitém písmu, kterým píšeme my, takové změny směru nejdou uskutečnit vůbec. Touto málo produktivní cestou se vydalo i nově zaváděné písmo ComeniaScript. Pokud leváci píší horním způsobem, úpravy písma nepotřebují!

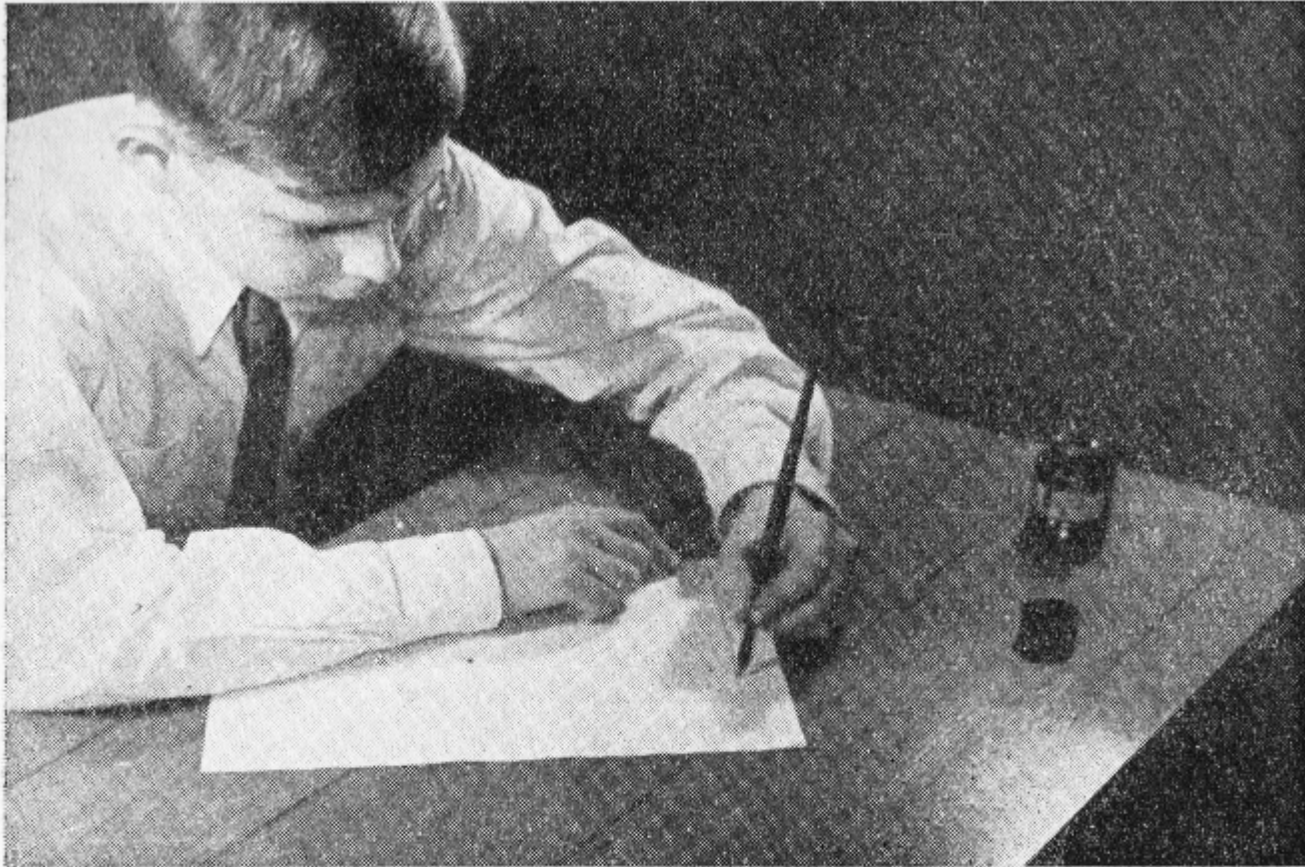
Obtíže spojené s metodou dolního psaní

- ▶ už před zavedením metody dolního psaní ve školách psali někteří leváci jinak, nebyl na to však brán zřetel
- ▶ v samém počátku zavádění dolního psaní jsou si autoři vědomi, že ji přijímají jen někteří leváci a spolu s vysvětlením metody dolní rovnou zakazují jiné varianty – nikde však nezdůvodňují proč
- ▶ dolní metoda psaní je v zásadě postavena pouze na víře, že je správná
- ▶ ▶ ▶ někteří pedagogové si však uvědomili, že metoda je problematická, naznačují to, ale řešení této otázky zatím neznají – takto na to upozorňuje náš F. Synek (Záhady levorukosti) i J. M. Healey (Leváci a jejich výchova)

V běžném životě však leváci píší dolním psaním stále méně. Od roku 1967 jsou učitelé školeni, vyšly spousty učebnic a příruček, jak leváci mají psát dolní metodou, a přesto nakonec leváci píší jinak. Proč?

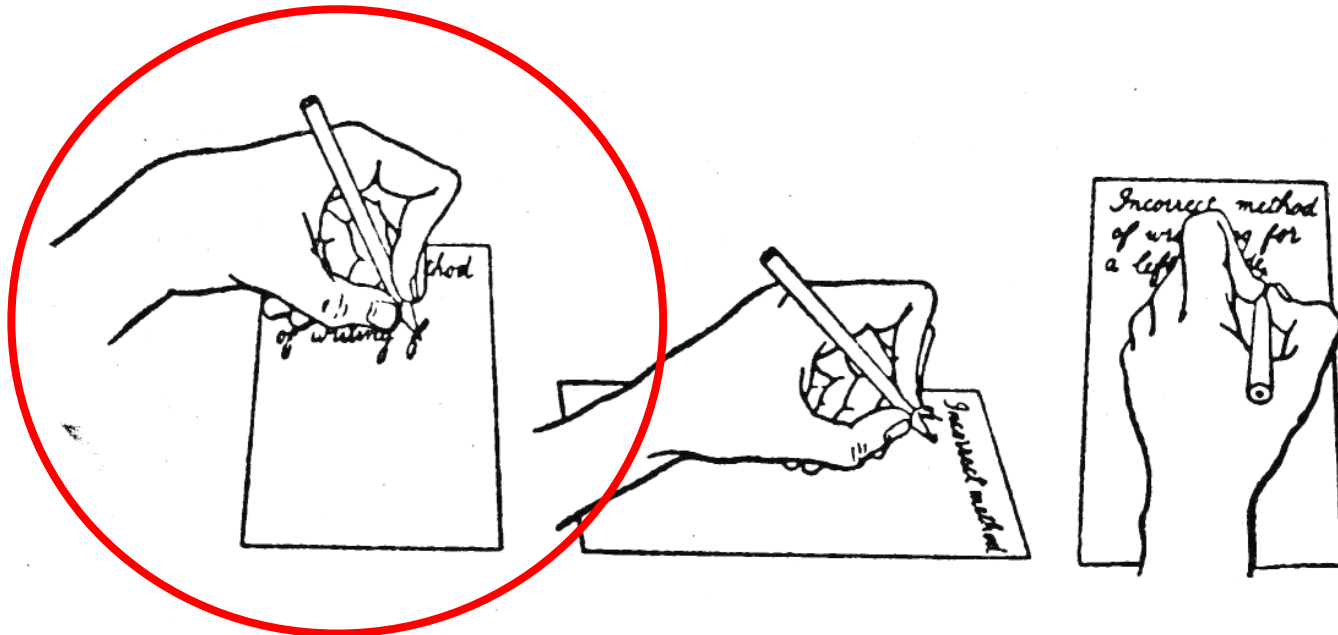
Počet žáků píšících levou rukou horním a dolním psaním

počet dotazovaných žáků na vybraných základních a středních školách v Ústeckém a Libereckém kraji	z toho leváci celkem	 leváci píšící horním psaním	 leváci píšící dolním psaním
3403	330	203	127
	9,7 %	61,51 %	38,49 %

11a. Nesprávné psaní levou rukou

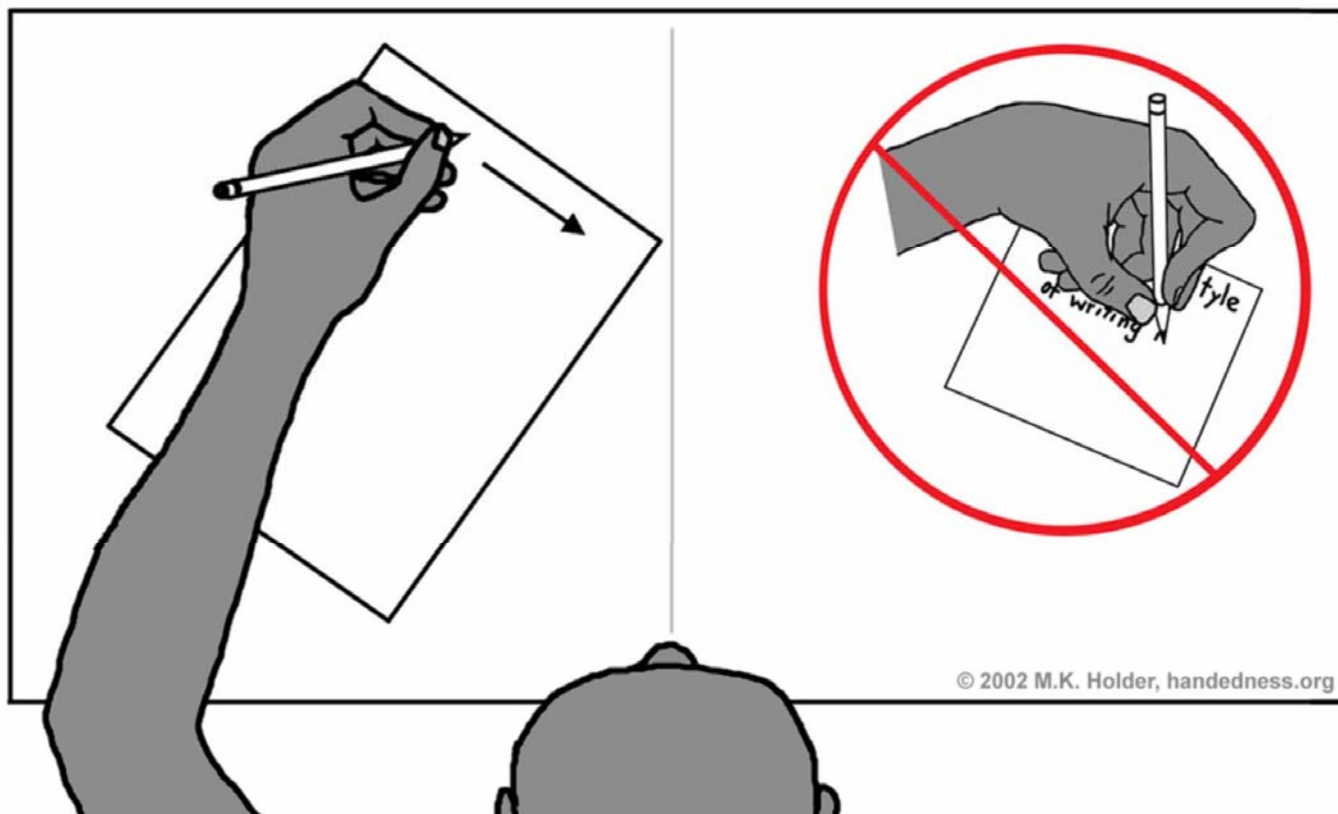
M. Sovák (Výchovné problémy leváctví) se hned od samého počátku prosazování dolní metody vymezuje proti hornímu psaní, z čehož vyplývá, že leváci k tomuto způsobu psaní inklinovali i přes jeho zákaz.

Nesprávná poloha papíru a nesprávné držení náčiní při psaní levou rukou (Podle M. M. Clarka)

První způsob je v odborné literatuře nazýván crabslaw (krabí klepeto), hooked writing (hákovité psaní) nebo overwriting (horní způsob psaní), u nás tzv. „drápovitý úchop“.

Moc dobře to nezní, že? Jenže leváci tak vesele píší, jakmile se vymaní z dozoru!

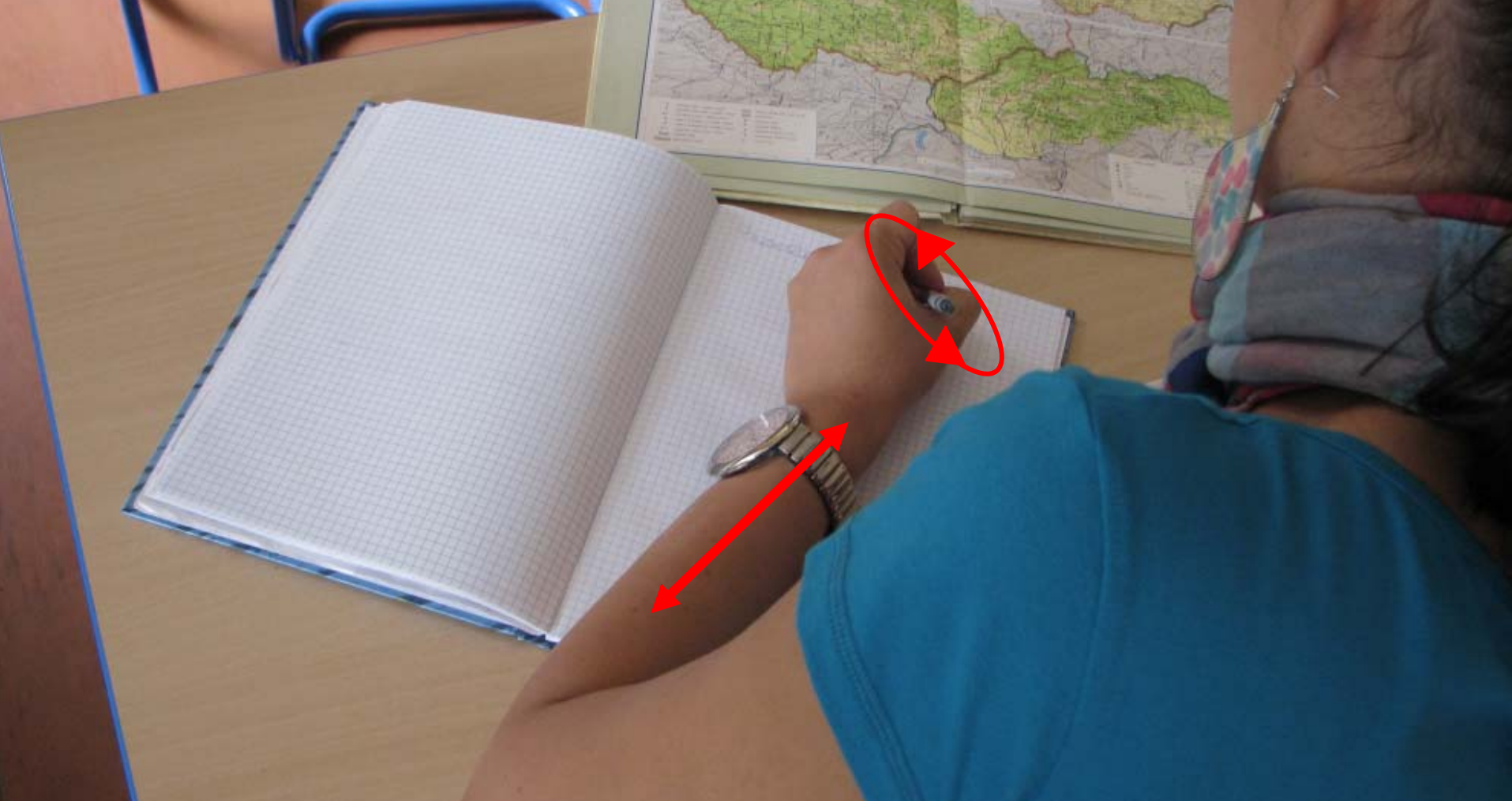

Jeden z mnohých současných propagačních materiálů o metodice psaní leváků, který předepisuje dolní psaní.

((c) 2003 Handedness Research Institute, handedness.org, Indiana, USA)

Další obtíže spojené s dolním psaním:

- ▶ pohyb při psaní vychází pouze z posunu paže a předloktí dopředu a zpět, nemá se využívat pohybu ze zápěstí – tento pohyb je méně koordinovatelný než pohyby ze zápěstí
- ▶ zápěstí je strnulé
- ▶ není vidět do právě psaného písma, což nutí stočit ruku nad písmo, čímž vzniká nejobtížnější a nejhorší způsob psaní, kdy se levák za písmem otáčí celým tělem vpravo (nazývaný „drápovitý úchop“ v pravém slova smyslu)
- ▶ dolní leváci převracejí písmo, aby mohli psát ze zápěstí, při psaní podškrabují, čímž vzniká tzv. hroší písmo
- ▶ dolní levák si při uzpůsobení svého pracoviště směrem vpravo překáží se spolužákem vlevo

Dolní levák nakonec kompenzuje své obtíže tím, že pohyb vede částečně ve směru dopředu dozadu a zároveň ze zápěstí, čímž se mu změní sklon a charakter písma. Takto to řeší i levačka na fotografii.

Dolní levák má jinak uzpůsobené pracoviště - protože sedí v levé části lavice, sešit a předloha je orientována jiným směrem, a tak si stejně nakonec se sousedem překáží. Najít dva dolní leváky, kteří chtějí sedět spolu, je téměř nemožné.

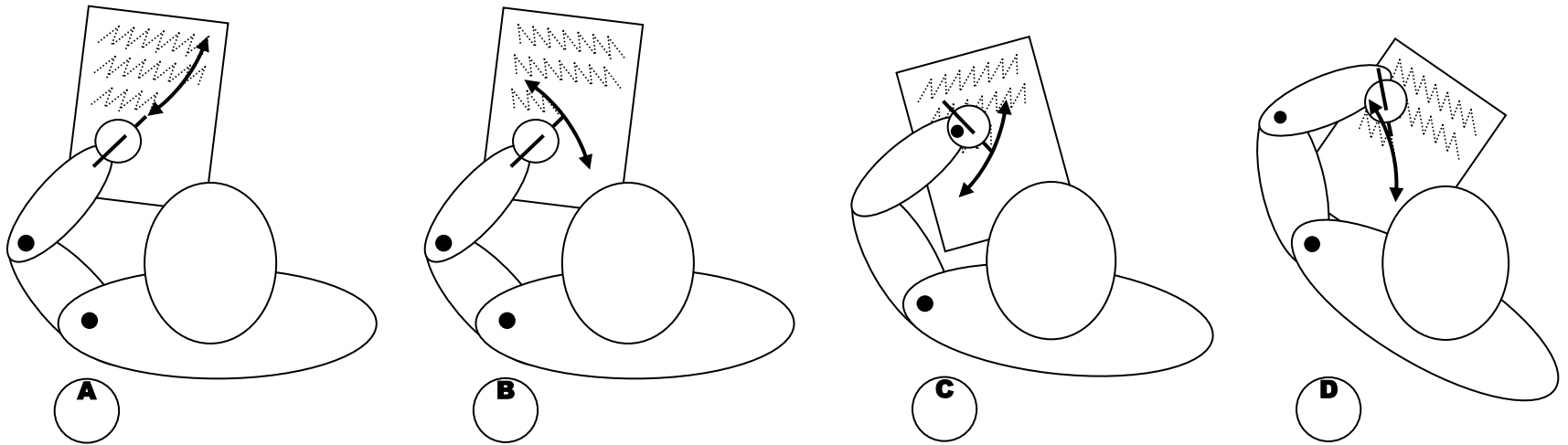
G. H. W. Bush (starší) si dělá levou rukou letové poznámky v kabině TBM Avenger v době 2. světové války, tedy ještě z doby před zavedením psaní levou rukou.

Zcela výrazná je poloha levé ruky s horním způsobem psaní.

Barack Obama při podepisování smlouvy - typický levák s horním způsobem psaní.

Typologie nejčastějších způsobů, jak píší leváci:

A) Levák dolní podle Sovákovy metodiky (Clarková, u nás Sovák, Zelinková a další)

B) Levák dolní s převráceným písmem - východisko z nouze

C) Levák horní s tradičním sklonem písma

D) Levák horní s opačným sklonem papíru jako pozůstatek z původní metodiky pro dolní leváky (drápovitý úchop v úzkém slova smyslu)

Použitá literatura a informační zdroje:

Použitá literatura:

Sovák, M.: Výchovné problémy leváctví, SPN, Praha, 1960, 1. vydání

Sovák, M.: Výchova leváků v rodině, SPN, Praha, 1971, 4. vydání

Sovák, M.: Výchova leváků v rodině, SPN, Praha, 1985, 7. vydání

Vodička, Ivo: Nechte leváky drápat, Portál, Praha, 2008

Vyobrazení:

6. Sovák, M.: Výchova leváků v rodině, SPN, Praha, 1985, 7. vydání

14. Sovák, M.: Výchova leváků v rodině, SPN, Praha, 1985, 7. vydání

15. Sovák, M.: Výchovné problémy leváctví, SPN, Praha, 1960, 1. vydání

19. Sovák, M.: Výchova leváků v rodině, SPN, Praha, 1971, 4. vydání

25. Sovák, M.: Výchovné problémy leváctví, SPN, Praha, 1960, 1. vydání

26. Sovák, M.: Výchova leváků v rodině, SPN, Praha, 1985, 7. vydání

27. <http://handedness.org/posters/leftwrite.pdf>; (c) 2003 Handedness Research Institute, handedness.org

31. http://en.wikipedia.org/wiki/File:TBF_GeorgeBush.jpg

32. http://en.wikipedia.org/wiki/File:Obama_signs_health_care-20100323.jpg

ostatní zbývající nákresy, kresby, tabulky a fotografie jsou vlastní

Vodička, Ivo: Nechte leváky drápat, Portál, Praha, 2008

Objasňuje podstatu grafomotoriky levorukého psaní, popisuje základní přístupy leváků k psaní a nově zdůvodňuje nejvýhodnější způsob psaní pro leváky a používání pomůcek pro leváky doma, v mateřské a základní škole.

Učitelům, rodičům a samotným levákům poskytuje praktické rady o psacích a kreslicích prostředcích pro leváky a o jejich použití doma a v mateřské a základní škole. Na základě rozboru písma ve vztahu tahu a tlaku při psaní vysvětluje, proč většina leváků píše jinak, než je doporučeno školní metodikou. Obsahuje vyobrazení způsobů psaní leváků, ukázky rukopisů a fotografie.

Střední pedagogická škola J.H.Pestalozziho, Komenského 3, Litoměřice

ivo.vodicka@seznam.cz